

Яна КУЗЕМА

студентка ННІ права

та інноваційної освіти

Науковий керівник:

Денис МОІСЕЄНКО

доцент кафедри цивільно-правових

дисциплін Дніпропетровського

державного університету внутрішніх

справ (м. Дніпро, Україна),

кандидат юридичних наук

СУДОВА ПРАКТИКА ЩОДО ПІДСТАВ ПОНОВЛЕННЯ СТРОКУ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ СПАДЩИНИ

Часто буває, що спадкоємець пропускає строк для прийняття спадщини. Ця проблема не завжди є критичною і її можна вирішити шляхом поновлення строку подання заяви на прийняття спадщини.

Основні аспекти спадкування наведені в Цивільному кодексі України у шостій книзі «Спадкове право». Строк прийняття спадщини визначається у термін 6 місяців з моменту відкриття спадщини та регулюється статтею 1270 ЦК України.

Якщо особа вчасно не прийняла спадщину, вважається, що остання пропустила строк для прийняття спадщини. Спадкоємець, який постійно проживав разом із спадкодавцем на час відкриття спадщини, вважається таким, що прийняв спадщину.

Також за письмовою згодою спадкоємців, які прийняли спадщину, спадкоємець, який пропустив строк прийняття спадщини, може подати заяву про прийняття спадщини нотаріусу або в сільській місцевості – уповноваженій посадовій особі місцевого органу влади. Або, як варіант, звернутися до суду про поновлення строку для прийняття спадщини (призначення додаткового строку).

Вирішуючи питання про встановлення особі додаткового строку, суд перевіряє поважність причини пропуску строку для прийняття спадщини. Необхідно виходити з того, що причини пов'язані з об'єктивними, непереборними, істотними труднощами для вчинення спадкоємцем цих дій.

Таким чином, суди визначають поважні причини пропуску строку прийняття спадщини: тривала хвороба, тривале проживання спадкоємця за межами України, відбування покарання у виді позбавлення волі, військова служба в Збройних Силах України та інші.

Окремо хочу звернути увагу, що відповідно до Ухвали Судової колегії Верховного Суду України від 19 жовтня 2011 р. по справі с №6-6304св10 така підстава, як хвороба, не може бути підставою для поновлення, якщо з

моменту прийняття спадщини минуло 3 роки і ви хворіли протягом одного місяця [1].

Водночас п. 2 листа Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16 травня 2013 р. №24-753/0/4-13 містить роз'яснення, згідно з яким суд не може вважати поважними наступні причини пропуску строку для прийняття спадщини: юридична необізнаність позивача щодо строку та порядку прийняття спадщини, необізнаність особи про наявність спадкового майна, похилий вік, непрацездатність, незнання про існування заповіту, встановлення судом факту, що має юридичне значення для прийняття спадщини (наприклад, встановлення факту проживання однією сім'єю), невизначеність між спадкоємцями хто буде приймати спадщину, відсутність коштів для проїзду до місця відкриття спадщини, несприятливі погодні умови [2].

Похилий вік не вважається поважною причиною для пропуску строку на прийняття спадщини. Так, у постанові від 05.12.2018 р. По справі №756/2764/15-ц, Верховний Суд зазначив, що вік позивачки та відсутність у неї необхідних правових знань не були об'єктивними та непереборними, з чим закон пов'язує поважність причин пропуску строку для прийняття спадщини [2].

Згідно до статті 1268 ЦК фактичне користування та володіння майном або проживання спадкоємця із спадкодавцем на момент відкриття спадщини також не є поважною причиною для пропуску строку прийняття спадщини [3].

Перебування за кордоном не завжди є поважною причиною для пропуску строку. Так, у постанові ВСУ від 06.06.2018 р. по справі №592/9058/17-ц судом встановлено наступне: скерувавши цей позов до суду, ОСОБА_1 не надав належних та допустимих доказів того, що з травня 2013р. до липня 2017 р. не знала про смерть батька, а також доказів того, що перебування її за межами України в цей період було пов'язано з об'єктивними, непереборними, значними труднощами для вжиття нею дій щодо прийняття спадщини у встановлений законом строк, у зв'язку з якою заявник не виконав свого процесуального обов'язку щодо доведення обставин, на які посилається як підстава своїх вимог і заперечень [4].

Крім того, згідно з правовим висновком, викладеним у постанові Верховного Суду України у справі 6-1215цс16 від 14 вересня 2016 р., якщо у спадкоємця немає перешкод до звернення та він не скористався своїм правом на спадщину, зокрема відсутність відомостей про смерть спадкодавця, відсутні правові підстави для визначення додаткового строку для прийняття спадщини [5].

Тобто відсутність знань про факт смерті спадкодавця не є поважною причиною бездіяльності. Однак практика в цій категорії справ неоднозначна. Наприклад, у постанові ВС від 06.09.2017 по справі № 6-496цс17 вказано, що при порушенні спадкової справи нотаріус за даними реєстру спадщини перевіряє наявність спадкової справи, спадкового договору, заповіту. У

результаті нотаріус мав повідомити спадкоємців про відкриття спадщини: наприклад, прес-релізом, відправленням листа тощо [6].

Як зазначалося вище, практика в цих спорах є неоднозначною, що пов'язано з тим, що кожна справа є індивідуальною і тому, кожную ситуацію потрібно досліджувати окремо, як це і роблять національні суди.

Важливою обставиною в цій категорії справ є правильно зібрана доказова база.

Важливою частиною доказової бази є наявність спадкової справи, зокрема, рішення нотаріуса про відмову у вчиненні нотаріальних дій (видачі свідоцтва про право власності на спадкове майно), де зазначені підстави пропуску строку.

З вище зазначеного можливо зробити наступний висновок. Звертаючись до суду з позовною заявою про визначення додаткового строку на прийняття спадщини, позивач має знати, що в залежності від певних умов справи суд може встановлювати ті або інші підстави пропуску строку як серйозними, так і такими, що не мали великого впливу на своєчасне прийняття спадщини. Якщо позивач не переконає суддю в наявності вагомих підстав для поновлення строків, він наражається на ризик отримання відмови суду від визначення додаткового строку на прийняття спадщини, в результаті утратить право на спадщину.

1. Ухвала колегії суддів Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 19 жовтня 2011 р. по справі №6-6304св10 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/Q002853>

2. Постанова Касаційного цивільного суду Великої Палати від 05.12.2018 р. №756/2764/15-ц провадження №61-29705св18 URL: https://protocol.ua/ua/postanova_ktss_vp_vid_05_12_2018_roku_u_spravi_756_2764_15_ts/

3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс] Відомості Верховної Ради України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text/>

4. Постанова Касаційного цивільного суду Великої Палати від 06.06.2018 р. №592/9058/17-ц. URL : <https://verdictum.ligazakon.net/document/74687732>.

5. Постанова Верховного Суду від 14 вересня 2016 року по справі №6-1215ц16. URL: <http://www.krapka.org.ua/2016-09-29-%E2%84%96-6-1215%D1%86%D1%8116-%D1%81%D0%BF%D0%B0%D0%B4%D1%89%D0%B8%D0%BD%D0%B8//>

6. Постанова Верховного Суду від 06.09.2017 р. № 6-496ц17. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/VS170554>.